

Byla C-276/20

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2020 m. birželio 24 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Landgericht Erfurt (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. birželio 15 d.

Ieškovė:

A, G, E

Atsakovė:

B AG

– <...> –

Landgericht Erfurt
(Erfurto apygardos teismas)

C-276/20–1

<...>

Nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą

Byloje

_____ A _____, G _____, E _____

– ieškovė –

<...>

prieš

B_____AG, atstovaujamą valdybos, B_____, W_____,

– atsakovę –

<...>

dėl žalos atlyginimo, susijusio su „išmetamųjų dujų skandalu“,

Landgericht Erfurt 8-oji civilinių bylų kolegija, sudaryta iš vieno teisėjo

<...>,

2020 m. birželio 15 d.

n u t a r ė: (orig. p. 2)

I. <...>

II. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pagal SESV 267 straipsnį pateikiami šie prejudiciniai klausimai:

1. Ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma efektyvumo principą ir Europos Sąjungos pagrindines teises, reikalaujama, kad, transporto priemonės arba variklio gamintojui pažeidus Europos Sąjungos transporto priemonių registracijos teisės aktus ir Europos Sąjungos išmetamųjų dujų normas, faktinį naudojimąsi transporto priemone atitinkanti suma nebūtų atskaitoma iš pirkėjo patirtos žalos? Ar toks atskaitymo draudimas bet koku atveju taikomas tuomet, kai gamintojas neetiškai ir tyčia padarė žalą klientui?
2. Ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas yra nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, aiškinamą kartu su ESS 19 straipsnio 1 dalies trečiu sakiniu ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antra pastraipa?

Motyvai

A. Faktinės aplinkybės ir pagrindinė byla

Pagrindinė byla yra viena iš daugybės „dyzelio atvejų“, kai visoje Europoje transporto priemonių arba variklių, kuriuose įrengtas neleidžiamas valdiklis, gamintojams reiškiami reikalavimai atlyginti žalą.

Ieškovė 2012 m. birželio 2 d. iš automobilių prekybos atstovo įsigijo naują lengvąjį automobilį <...>. Transporto priemonėje įrengtas atsakovės dyzelinis variklis <...>, jo teršalų norma – „Euro 5“. Šiame variklyje įdiegta valdymo programinė įranga, kuri išmetamų azoto oksidų kiekį ant bandymo stendo sumažina, palyginti su normaliomis važiavimo sąlygomis išmetamu kiekiu.

Transporto priemonė buvo perduota ieškovei ir pirmą kartą įregistruota 2012 m. liepos 20 d., sumokėjus 21 000,00 EUR bruto pirkimo kainą. Per „atšaukimo akciją“ 2018 m. birželio 25 d. ieškovės automobilyje buvo atliktas programinės įrangos naujinimas. 2018 m. rugsėjo mėn. ieškovė pareiškė ieškinį ir reikalauja sumokėti 21 000,00 EUR, t. y. nesumažintą pirkimo kainą, ir palūkanas jau nuo 2012 m. liepos 20 d., ir už tai nori grąžinti transporto priemonę. (orig. p. 3)

B. Prejudiciniai klausimai ir reikšmingumas priimant sprendimą byloje

I. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

1. Teisinė padėtis Vokietijoje tokiais kaip šis atvejis iš esmės yra išaiškinta. *Bundesgerichtshof* (BGH, Aukščiausiasis federalinis teismas) precedentiniame sprendime <...> patvirtino atsakovės atsakomybę pagal BGB (*Bürgerliches Gesetzbuch*, Civilinis kodeksas) 826 straipsnį, t. y. dėl neetiško tyčinio žalos padarymo (2020 m. gegužės 25 d. BGH sprendimas VI ZR 252/19 <...>). Kalbama apie valdiklį, kurį naudoti draudžiama pagal Reglamento (EB) Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį (taip pat žr. 2020 m. balandžio 30 d. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje C-693/18 <...>).

a) Ši transporto priemonės arba variklio gamintojo atsakomybė reiškia, kad sandoris panaikinamas. Žalą patyręs pirkėjas gali reikalauti iš gamintojo atlyginti žalą, jam tuo pat metu grąžindamas transporto priemonę. Tokiu atveju žala laikoma iš pradžių sumokėta pirkimo kaina.

b) Ginčijamas ir dar galutinai neišaiškintas yra konkretus žalos atlyginimo dydis. Dėl to kyla du ekonominiu aspektu svarbūs klausimai – pirma, ar ir koku mastu reikia atsižvelgti į faktinį pirkėjo naudojimąsi transporto priemone kaip į žalą mažinantį veiksnį, antra, ar ir koku mastu, visų pirma, nuo kurio momento, turi būti skaičiuojamos palūkanos nuo gamintojo mokėtinos žalos sumos.

c) *Bundesgerichtshof* manymu, faktinį naudojimąsi („nuvažiuotus kilometrus“) atitinkančią sumą reikia įskaityti į žalą, t. y. – taikant įskaitymą – atskaičiuoti nuo pirkimo kainos <...>.

Pagal Vokietijos teisės aktus tai jokių būdu nėra privaloma; yra svarių tai paneigiančių argumentų <...>. Visų pirma žalą patyrusiam asmeniui turi būti priimtinas jo galimai įgytų pranašumų – šiuo atveju faktinio naudojimosi transporto priemone – kompensavimas ir negali būti neproporcingai sumažinama našta žalos sukėlėjui <...>.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla priimant sprendimą reikšmingų abejonių dėl to, ar toks atskaitymas atitinka Sąjungos teisėje įtvirtintą efektyvumo principą ir reikalavimą optimizuoti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) įtvirtintas pagrindines teises ir principus (Chartijos 51 straipsnio 1 dalies antras sakiny) (**orig. p. 4**). Be to, pranašumų ir trūkumų tarpusavio įskaitymas negalimas analogiškai taikant nuostatas dėl vartojimo prekių pardavimo.

aa) Pagal Sąjungos teisėje įtvirtintą efektyvumo principą reikalaujama, kad dėl nacionalinės teisės aktų taikymo negali tapti neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis Sąjungos teise suteikiamomis teisėmis ir galimybėmis (žr. Chartijos 47 straipsnį, ESS 19 straipsnį). Taip pat negali tapti neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teise siekiamus tikslus.

Europos Sąjungos teisės aktuose dėl transporto priemonių registracijos ir išmetamųjų teršalų nustatyti tikslai ir siekiai taps praktiškai veiksmingi tik tuomet, kai už pažeidimus bus skiriamos sankcijos ir pažeidimų bus išvengiama ateityje (taip pat žr. Direktyvos 2007/46/EB 46 straipsnį). Siekiant įgyvendinti aukšto eismo saugumo lygio, aukšto sveikatos ir aplinkos apsaugos lygio, racionalaus energijos naudojimo, veiksmingos apsaugos nuo neteisėto naudojimo ir, atsižvelgiant į aplinkybes, vartotojų apsaugos tikslus, reikalinga veiksminga atgrasanti sankcija. Į tai turi atsižvelgti nacionaliniai teismai (žr. 2013 m. spalio 3 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-32/12).

Vis dėlto dėl abiejų aspektų – sankcijų skyrimo ir prevencinio poveikio – kyla abejonių, kai teisės pažeidimai „apsimoka“, t. y. juos galima daryti iš esmės niekuo nerizikuojant. *Bundesgerichtshof* preziumuojamas tarpusavio įskaitymas Sąjungos teisės požiūriu galėtų reikšti nederamą naštos sumažinimą žalos sukėlėjui. Taip galima teigti dėl to, kad ilgainiui pirkėjo įgyto pranašumo kompensavimas gamintojui tampa vis naudingesnis, o žalą patyrusiam pirkėjui gali atsirasti nepriimtina našta. Taigi gali atsirasti stipri paskata vis tiek daryti teisės pažeidimus ir nederamai delsti vykdyti reikalavimus.

Bet kuriuo atveju, kuo ilgiau trunka procesas, tuo labiau mažėja „žala“. Vokietijos teismuose jau pasitaikė atvejų, kai pagal atitinkamus kriterijus apskaičiuotas dėl naudojimosi įgytas pranašumas viršijo pirminę pirkimo kainą. Taigi tokiu atveju galiausiai nelieka žalos, kurią reikėtų atlyginti. Pagrindinėje byloje žalos suma, kurią atsakovė turėtų sumokėti tuo pat metu ieškovei grąžinant transporto priemonę, taip pat labai sumažėtų. Jau ieškinio pareiškimo momentu ieškovė, kaip nurodyta, buvo nuvažiavusi apie 130 000 km, todėl atskaitymas siektų 9 000,00 EUR.

bb) Atsižvelgimui į faktinį naudojimąsi galėtų prieštarauti ne tik efektyvumo principas, bet ir Sąjungos teisėje įtvirtintos pagrindinės teisės <...>.

Pagrindinių teisių chartija šiuo atveju taikytina, t. y. ji saisto ir įpareigoja Europos Sąjungą ir jos valstybes nares (Chartijos 51 straipsnio 1 dalis). Sąjungos teisės –

šiuo atveju transporto priemonių registracijos teisės aktų – taikymas apima ir lemia **(orig. p. 5)** Chartija garantuojamų pagrindinių teisių taikymą (2013 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-617/10 21 punktas).

Materialiniu požiūriu – kaip „ekologinė žmogaus teisė“ – svarbiausios yra žmogaus teisė į gyvybę (Chartijos 2 straipsnio 1 dalis) ir teisė į fizinę ir psichinę neliečiamybę (Chartijos 3 straipsnio 1 dalis). Šios fundamentalios teisės dėl savo glaudžios sąsajos su žmogaus orumu (Chartijos 1 straipsnis) turi tiesioginį poveikį asmenų santykių srityje (vok. *Drittwirkung*) arba horizontalųjį poveikį. Taigi jos sukuria saistomąjį poveikį privačių asmenų santykiams civilinėje byloje (žr. 2018 m. balandžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-414/16 76 ir paskesnius punktus). Taip pat svarbūs sveikatos apsaugos (Chartijos 35 straipsnis), aplinkos apsaugos (Chartijos 37 straipsnis) ir vartotojų apsaugos (Chartijos 38 straipsnis) principai. Iš visų šių pagrindinių teisių ir principų kyla plačios apsaugos pareigos, į kurias teismai turi atsižvelgti <...>.

cc) Galiausiai gali būti privaloma šiuo atveju remtis argumentais, susijusiais su teisės aktais dėl vartojimo prekių pardavimo (Direktyva 1999/44/EB). Pavyzdžiui, pardavėjui, kuris pardavė sutarties neatitinkančią vartojimo prekę, draudžiama reikalauti iš vartotojo kompensacijos už sutarties neatitinkančios prekės naudojimą iki jos pakeitimo nauja (2008 m. balandžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/06).

e) Ar tarpusavio įskaitymas negalimas bet kuriuo atveju tuomet, kai – kaip šiuo atveju – gamintojas pirkėjams žalą padarė tyčia ir neetiškai? *Bundesgerichtshof* šiuo klausimu konstatavo, kad atsakovė, priimdama su variklio kūrimu susijusį strateginį sprendimą apgaule iš *Kraftfahrt-Bundesamt* (Federalinė motorinių transporto priemonių tarnyba) gauti tipo patvirtinimą ir pateikti rinkai transporto priemones, kurių trūkumus buvo nurodžiusi ši tarnyba, tikslingai pasinaudojo transporto priemonių pirkėjų neįtarumu ir pasitikėjimu <...>. Tai ji darė vedama intereso sumažinti išlaidas, gauti kuo didesnę pelną ir įgyti konkurencinių pranašumų.

f) Galiausiai kyla klausimas, ar tuo atveju, kai į faktinį naudojimąsi transporto priemone reikia atsižvelgti kaip į žalą mažinantį veiksni, pagal efektyvumo principą ir Sąjungos teisėje įtvirtintas pagrindines teises reikia, kad – tam tikru mastu siekiant kompensuoti – būtų skaičiuojamos faktiškai paskirto žalos atlyginimo reikšmingo dydžio palūkanos.

Vokietijos teisėje yra nuostatų, pagal kurias mokėtinos ne tik proceso palūkanos, t. y. palūkanos nuo *lis pendens* (BGB 291 straipsnis), bet ir palūkanos nuo – laiko atžvilgiu pirmesnio – žalos sukėlėjo vėlavimo sumokėti žalos atlyginimą (BGB 286 ir 288 straipsniai) arba, dar toliau, **(orig. p. 6)** nuo pirkimo kainos sumokėjimo (BGB 849 ir 246 straipsniai).

2. Teisingumo Teismo atsakymas ir nurodymai dėl pirmojo klausimo ir visų su tuo susijusių aspektų yra reikšmingi priimant sprendimą ir turi didelę ekonominę

reikšmę bylos šalims. Pagrindinėje byloje ieškovė reikalauja sumokėtos pirkimo kainos dydžio žalos atlyginimą, t. y. nesumažintą, neatskaitant jos nuvažiuotus kilometrus atitinkančios sumos. Taip pat ieškovė – remdamasi BGB 849 straipsniu – reikalauja skaičiuoti palūkanas nuo 2012 m. liepos 20 d., t. y. pirkimo kainos sumokėjimo dienos.

II. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

1. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis Tiuringijos civilinių bylų teismas sutinka su *Verwaltungsgericht Wiesbaden* (Vysbadeno administracinis teismas) išreikštu susirūpinimu ir abejonėmis dėl Vokietijos teismų institucinio nepriklausomumo ir teisės teikti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį <...>. Teismas remiasi 2019 m. kovo 28 d. *Verwaltungsgericht Wiesbaden* pateiktu prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nagrinėjama byla (<...> C-272/19 <...>).

a) Teisingumo Teismas vėl turėjo galimybę išaiškinti ir pritaikyti ESS 19 straipsnyje ir Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintas pagrindines normas dėl teismų nepriklausomumo. Taip pat jis patikslino procesui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pagal SESV 267 straipsnį keliamus reikalavimus. Nematyti motyvo, kodėl dėl SESV 267 straipsnio turėtų būti taikomi kiti kriterijai nei dėl ESS 19 straipsnio ir Chartijos 47 straipsnio. Teisingumo Teismas pagrįstai remiasi tuo, kad šios pagrindinės Sąjungos teisės normos yra glaudžiai susijusios (žr. 2018 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-216/18 54 punktą, 2018 m. vasario 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-64/16 38, 41 ir paskesnius punktus ir 2017 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje 36 ir paskesnius punktus).

Taip pat yra daug argumentų, patvirtinančių, kad kriterijai, kuriuos Teisingumo Teismas nustatė duomenų apsaugos institucijoms, kad jos būtų „visiškai nepriklausomos“ (2010 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-518/07), juo labiau taikytini teismams, kurie privalo užtikrinti visapusišką pagrindinių teisių įgyvendinimą.

b) Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, teismas savo funkcijas turi galėti vykdyti visiškai autonomiškai, nesaistomas jokių hierarchijos ar pavaldumo ryšių ir negaudamas jokių nurodymų ar įpareigojimų (taip pat žr. 2017 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-503/15 36 ir paskesnius punktus). Tik taip teisėjai bus apsaugoti nuo išorės poveikio ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę nepriklausomam sprendimų priėmimui (**orig. p. 7**) ir turėti jiems įtakos. Tik taip bus išsklaidyta bet kokia pagrįsta teisės subjektų abejonė dėl to, ar teismams nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl teismų neutralumo, kai jų nagrinėjamoje byloje susikerta interesai.

c) Nacionalinė konstitucinė padėtis Vokietijoje ir Tiuringijoje šių reikalavimų neatitinka (dėl Vokietijos prokuratūros nepriklausomumo nebuvimo žr. jau 2019 m. kovo 27 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-508/18 ir kt.).

Užtikrinamas tik funkcinis teisėjų nepriklausomumas pagrindinėje jų kaip teisėjų veiklos srityje, t. y. asmeninis nepriklausomumas. Tačiau jo nepakanka siekiant apsisaugoti nuo bet kokios įtakos iš išorės. Tam taip pat reikalingas institucinis teismų nepriklausomumas jokių būdu nėra užtikrinamas. Vis dėlto atskirų teisėjų nepriklausomumas užtikrinamas teisminių institucijų kaip visumos nepriklausomumu.

Tiuringijos teismų santvarka ir Tiuringijos precedentinė teisė neatitinka teismų nepriklausomumo kriterijų, nustatytų Europos Sąjungos konstitucinėje teisėje ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje (taip pat žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-585/18 ir kt. 121 ir paskesnius punktus, 2019 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-619/18 ir 2018 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-216/18). Konkrečiai:

aa) Teismų organizavimas ir administravimas Tiuringijoje – kaip ir visose kitose Vokietijos žemėse – priklauso vykdomajai valdžiai; teismai yra jos žinioje, ji juos valdo žmogiškuoju ir materialiniu aspektais. Teisingumo ministerijos priima sprendimus dėl etatų ir teisėjų skaičiaus teisme bei dėl teismų materialinių išteklių. Be to, teisingumo ministrai skiria ir paaukština teisėjus. Tam reikalingą teisėjų vertinimą atlieka ministerijos ir teismų pirmininkai, kurie – išskyrus galimą jų pačių kaip teisėjų veiklą – priskirtini prie vykdomosios valdžios. Teisingumo ministrai ir administraciniu požiūriu jiems pavaldūs ir jų nurodymų saistomi teismų pirmininkai praktiškai veikia kaip *gatekeeper*. Pirmininkai taip pat vykdo visų teisėjų tarnybinę priežiūrą.

bb) Be to, Vokietijai ir Tiuringijai būdinga tai, kad dažnai formaliai ir neformaliai susikerta įstatymų leidžiamoji ir vykdomoji valdžios ir egzistuoja personalo sąsajų. Pavyzdžiui, teisėjams gali būti pavedama vykdyti teisminių institucijų administravimą. Abejonių kyla visų pirma dėl įprastos teisėjų delegavimo į žemių arba federalines ministerijas praktikos. Dažnai deleguoti teisėjai metų metus būna įtraukti į ministerijos hierarchiją. Taip pat nėra neįprastas ministerijų ir teismų, netgi teisėjo ir pareigūno statusų, kaitaliojimas.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teisėjas pats buvo taip deleguotas tris kartus – (**orig. p. 8**) du kartus į Tiuringijos teisingumo ministeriją ir vieną kartą į Tiuringijos valstybės kanceliariją.

Šis vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžių susipynimas, susijęs su personalu, pažeidžia ne tik Europos Sąjungos teisę, bet ir visame pasaulyje taikomus *Bangalore Principles of Judicial Conduct* (Bangaloro teisėjų elgesio principai, žr. *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct*, www.unodc.org, p. 36: „The movement back and forth between high-level executive and legislative positions and the judiciary promotes the very kind of blurring of functions that the concept of separation of powers intends to avoid.“).

cc) Visų pirma neformali praktika kartais atrodo savavališka. Išorės subjektams teismai yra savivalės neleistinumo garantas, o patys teisėjai, taip pat dėl neformalios praktikos, susiduria su savivalės grėsme ir administraciniu decizionizmu. Pastaruoju metu, vis labiau suvokiant problemą, buvo pradėtos taikyti vadinamosios intereso išreiškimo procedūros, neseniai ir Tiuringijoje, pavyzdžiui, kai teisėjai deleguojami ir prieš paaugštinant bandomajam darbui perkeliama į aukštesnius teismus arba paskiriami vadovauti teisės praktikantų darbo grupėms, tačiau iki šiol nėra teisinės gynybos, t. y. nagrinėjimo teisme, galimybės.

dd) Visa tai vykdomajai valdžiai atveria galimybę neleistinai daryti įtaką teisminei valdžiai. Prie to taip pat priskirtinos netiesioginės, subtilios ir psichologinės įtakos formos. Kyla realus pavojus, kad už tam tikrą elgesį priimant sprendimą bus „atlyginama“ arba „nubaudžiama“ (žr. 2018 m. kovo 22 d. *BVerfG* (*Bundesverfassungsgericht*, Federalinis konstitucinis teismas) sprendimo 2 BvR 780/16, <...> 57 ir 59 punktus).

ee) Gaudus Vokietijos teisminių institucijų ir vykdomosios valdžios susipynimas, teisminių institucijų hierarchizavimas ir institucinis priklausomumas sietini su XIX amžiaus Vokietijos autoritarine valstybe ir nacionalsocialistų „Fiurerio principu“ (vok. *Führerprinzip*) – ilgas praeities šešėlis. Vokietijos teismų santvarka kaip visumai dėl tarnybinės priežiūros taikomas vadinamasis pirmininko modelis (nacionalsocialistų laikais netgi piktnaudžiaujant iškreiptas „Fiurerio principą“ pritaikant teismams <...>).

Didelė įstatymų leidžiamosios valdžios įtaka sprendimams dėl personalo nėra Vokietijos teisinės kultūros dalis. Teismų struktūra, kurios ištakos siekia laikus, kai nebuvo demokratijos, negali pakankamai pasipriešinti politinėms priemonėms. Nėra *constitutional resilience* <...>. (orig. p. 9)

ff) Tai, kad Tiuringijoje yra ne tik neformalus, bet ir institucinis valdžių susikirtimas, geriausiai matyti iš šių teisės normų:

Thüringer Verfassung (Tiuringijos Konstitucija) 89 straipsnio 2 dalyje nurodyta: sprendimą dėl laikino teisėjų paskyrimo priima teisingumo ministras, dėl nuolatinio teisėjų paskyrimo – teisingumo ministras pritarus teisėjų atrankos komisijai (*Richterwahlausschuss*). Pagal *Thüringer Verfassung* 89 straipsnio 4 dalį išsamesnis procedūros organizavimas nustatytas įstatyme.

Atitinkamai *Thüringer Richter- und Staatsanwältegesetz* (Tiuringijos teisėjų ir prokurorų įstatymas, toliau – *ThürRiStAG*) 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad už teismines institucijas atsakingas ministras paskiria ir atleidžia teisėjus ir prokurorus. Pagal *ThürRiStAG* 3 straipsnio 2 dalį už teismines institucijas atsakingas ministras yra teisėjams ir prokurorams aukščiausia tarnybinė institucija, kaip ji suprantama pagal šį įstatymą; pagal *ThürRiStAG* 3 straipsnio 3 dalį už teismines institucijas atsakingas ministras taip pat yra teisėjų atrankos komisijos narys.

Sprendimą dėl paaukštinimo, kaip matyti iš *ThürRiStAG* 3 ir 63 straipsnių, tiek kalbant apie procesą, tiek apie rezultatą, – galutinai ir privalomai – taip pat priima už teismines institucijas atsakingas ministras kaip aukščiausia tarnybinė institucija. Pagal *ThürRiStAG* 63 straipsnio 3 dalies trečią sakinį, kai dėl paaukštinimo kyla nesutarimų tarp teisėjų atrankos komisijos ir teisingumo ministro, ministras dar kartą gali pasiūlyti kandidatą arba skelbti naują konkursą tai pareigybei užimti („veto teisė“).

Žemės teisės normose dėl teismų struktūros organizavimo taip pat yra nuostatų, rodančių valdžių susikirtimą ir didelius vykdomosios valdžios įgaliojimus. Pagal AGGVG (*Gerichtsverfassungsgesetz*, Teismų santvarkos įgyvendinimo įstatymas) 3 straipsnį už teismines institucijas atsakinga ministerija priima sprendimą dėl teismų skyrių ir kolegijų skaičiaus. Tapataus turinio nuostatos, pavyzdžiui, dėl administracinės jurisdikcijos, įtvirtintos AGVwGO (*Gesetz zur Ausführung der Verwaltungsgerichtsordnung*, Administracinių teismų tvarkos įgyvendinimo įstatymas) 1 straipsnio 4 dalyje ir 2 straipsnyje. Dar reikia paminėti tarnybinę priežiūrą. Pagal AGGVG 10 straipsnio 1 dalį

- 1) už teismines institucijas atsakinga ministerija vykdo žemės bendrosios kompetencijos teismų ir prokuratūrų,
- 2) apeliacinio apygardos teismo (*Oberlandesgericht*) pirmininkas ir apygardos teismo (*Landgericht*) pirmininkas – savo apskrities teismų tarnybinę priežiūrą.

Patiems pirmininkams taip pat taikoma tarnybinė priežiūra <...>.

gg) Teisėjų dalyvavimo ir bendro sprendimų priėmimo teisės Tiuringijoje, kaip ir esamos teisių gynimo priemonės, nepakankamos. Viena vertus, (**orig. p. 10**) pagal *ThürRiStAG* 40 straipsnį visapusiška bendro sprendimų priėmimo teisė teisėjams atstovaujančioms organizacijoms suteikiama tik ribotai; bendro sprendimų priėmimo teisė toli gražu neprilygsta tokiai žemės pareigūnų teisei.

Kita vertus, yra didelių kliūčių, susijusių su neaiškiomis teisių gynimo priemonėmis, kurios būtų galimos esant intervencijai į teismų nepriklausomumą. Kreipimasis į teisėjų garbės teismą (*Richterdienstgericht*) reiškia sunkią naštą ir kartu neretai dideles profesines ir socialines pasekmes. Negalima pamiršti, kad teisių gynimo priemonės dažniausiai būna nukreiptos prieš viršininkų, t. y. teismo pirmininkų, kurių kompetencijai priklauso personalo vertinimas, taigi taip pat paaukštinimų ir darbo sričių „valdymas“, veiksmus. Be to, Tiuringijoje prieš paduodant skundą teisėjų garbės teismui turi būti atliekama sudėtinga prieštaravimo procedūra, kuri yra vykdomosios valdžios žinioje.

d) Dėl šių trūkumų visuomenei gali kilti pagrįstų abejonių, ar Vokietijos teismai pakankamai apsaugoti nuo išorės poveikio ar spaudimo, visų pirma iš vykdomosios valdžios. Pagrįstų abejonių gali kilti ir dėl to, ar teismams tiesioginės arba netiesioginės įtakos nedaro išorės veiksniai. Galiausiai taip pat kyla pavojus, kad teisės aktai bus taikomi vadovaujantis interesais, t. y. nebus

neutralumo susikirtus šalių interesams (dėl šių kriterijų žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-585/18 *ir kt.*).

e) Vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžių atskyrimo principas pabrėžiamas ir Strasbūro Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. Pavyzdžiui, jis neseniai išreiškė abejonę dėl *Oberlandesgericht Celle* (Celės apeliacinis apygardos teismas) įsteigtos notarų pažeidimus nagrinėjančios kolegijos (*Notarsenat*) nepriklausomumo ir nešališkumo (2020 m. sausio 30 d. EŽTT sprendimas Nr. 29295/16 <...>). Faktas, kad šios kolegijos teisėjai dėl savo karjeros ir galimų drausmės pažeidimų procedūrų yra pavaldūs apeliacinio apygardos teismo pirmininkui, turinčiam administracinę valdžią, gali sukelti objektyviai pagrįstą pareiškėjo nerimą.

f) *Verwaltungsgericht Wiesbaden* praktiniu aspektu atkreipia dėmesį į tokias administraciniuose teismuose nagrinėjamas bylas, kuriuose šalis yra atitinkama teisingumo ministerija, pavyzdžiui, pareigūnų arba konkuruojančių kandidatų ginčuose.

Civilinių bylų teismai sprendimus dažnai priima bylose, kurių šalis yra jų pačių federacinė žemė arba Vokietijos Federacinė Respublika. Tokios bylos būna susijusios su, pavyzdžiui, statybos projektais arba valstybės atsakomybe. Tokiais atvejais kyla klausimas, ar teismai dėl savo institucinio priklausomumo nuo vykdomosios valdžios – kai ji yra bylos šalis arba dalyvė – turi būtiną neutralios „trečiosios šalies“ statusą (dėl šio esminio nepriklausomumo reikalavimo taip pat žr. 2014 m. spalio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-222/13 29 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-517/09 (**orig. p. 11**) 38 punktą).

Tik teisminių institucijų „atsiejimas“ nuo vykdomosios valdžios, kaip jau yra įvykę daugybėje kitų valstybių narių, taigi savarankiškų, finansiškai pakankamai aprūpintų ir nedidelės hierarchijos teisminių struktūrų sukūrimas, gali ir toliau užtikrinti aukštą Vokietijos jurisprudencijos kokybę ir *good judging*, o tai yra galimybės pasitikėti teisminėmis institucijomis sąlyga.

2. Teisė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį ir ESS 19 straipsnio 1 dalies trečio sakinio ir Chartijos 47 straipsnio antros pastraipos išaiškinimas, kurį pateikti prašoma Teisingumo Teismo, yra reikšmingi priimant sprendimą ir nėra hipotetinio pobūdžio. Jie yra glaudžiai ir neatsiejamai susiję su pagrindine byla ir konkrečia prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo situacija (žr. 2018 m. vasario 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-64/16 19 ir paskesnius punktus). Svarbios yra visų pirma šios faktinės ir teisinės aplinkybės:

a) Pagrindinėje byloje teismas – kaip Sąjungos teismas – turi priimti sprendimą dėl klausimų, susijusių su Sąjungos teisės, šiuo atveju transporto priemonių registracijos teisės aktu, taikymu ir išaiškinimu, atsižvelgiant į efektyvumo principą ir pagrindines teises, įtvirtintus Europos Sąjungos teisėje, be kita ko,

ESS 19 straipsnyje ir Chartijos 47 straipsnyje. Pagrindinė byla glaudžiai susijusi su Sąjungos teise.

b) Šiuo požiūriu kyla proceso teisės problema – ar ir kokiomis sąlygomis apskritai taikoma teisė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Teisingumo Teismas yra kompetentingas ir turi teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui nurodyti Sąjungos teisės kriterijus, galinčius jam padėti išspręsti klausimą dėl teisės pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą (žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-585/18 ir kt. 100 punktą). Jei Teisingumo Teismas yra kompetentingas ir turi teisę išaiškinti pirminius procesinius klausimus ar klausimus, susijusius su Sąjungos teisės procesinių nuostatų, kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas turi taikyti priimdamas sprendimą, išaiškinimo (žr. 2020 m. kovo 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-558/18 ir kt. 50 punktą), tai juo labiau turėtų būti taikoma dėl klausimų, susijusių su būtinomis prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo savybėmis.

c) Toliau, prejudiciniai klausimai dėl „dyzelio skandalo“ glaudžiai ir neatsiejamai susiję su prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo statusu. Atsakovės veikloje reikšmingai dalyvauja valstybė. Atsižvelgiant į su Vokietijos automobilių pramone susijusius ekonominius ir darbo rinkos politikos interesus, visų pirma pandemijos laikais, ir į didžiulį skaičių bylų, teismams tenka nepaprastai didelis spaudimas. Taip pat pastebėta, kad civilinių bylų teismai, artimi atsakovei, – **(orig. p. 12)** kitaip nei dauguma Vokietijos instancijų teismų ir dabar jau *Bundesgerichtshof* – atsakovei pareikštų ieškinių netenkino.

d) Be to, labai reikšmingas 2020 m. balandžio 9 d. *Oberlandesgericht Dresden* (Dresdeno apeliacinis apygardos teismas) pirmininko <...> raštas. Šis visiems Vokietijos apeliacinių apygardos teismų pirmininkams adresuotas raštas buvo dalijamas ir platinamas Tiuringijos teisminėse institucijose, jį gavo ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teisėjas.

Raginimas apsvarstyti, ar tolesnis „dyzelio“ bylų nagrinėjimas ir sprendimų priėmimas galėtų būti „atidėtas“, gali daryti tiesioginę įtaką. Tai juo labiau pasakytina apie rašte aiškiai išreikštą neigiamą požiūrį į „*galimybę grąžinti visą pirkimo kainą be jokio atskaitymo už – net daugelio metų – naudojimąsi transporto priemone*“. Kaip tik su tuo susijęs pirmasis prejudicinis klausimas.

e) Dar prisideda Vokietijoje vis kritiškesnis požiūris į prašymų priimti prejudicinį sprendimą teikimą, bet kuriuo atveju kiek tai susiję su instancijų teismų prašymais, iki siūlymo apriboti instancijų teismų teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Pavyzdžiui, kadenciją baigiantis *Bundesverfassungsgericht* pirmininkas Ferdinand Kirchhof išsakė nuomonę, jog žemesnės instancijos teismų teisė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą skatina tolesnių instancijų apėjimą ir taip linkstama į jurisprudencijos suskaidymą <...>.

Visa tai gali nulemti, kad instancijų teismai Vokietijoje nebeteiks prašymų priimti prejudicinį sprendimą (dėl neapribotos ir neapribotinos teisės pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą žr. 2020 m. kovo 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-558/18 ir kt. 55 ir paskesnius punktus).

<...>

DARBINIS VERTINIMAS